

ZAMONAVIY SHAROITDA OLIJ TA'LIM PEDAGOGIKASI:

NAZARIYA VA AMALIYOT INTEGRATSIYASI

xalqaro ilmiy-nazariy anjuman

MATERIALLARI

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI**

**ZAMONAVIY SHAROITDA OLY TA‘LIM
PEDAGOGIKASI: NAZARIYA VA
AMALIYOT INTEGRATSIYASI**

xalqaro ilmiy-nazariy anjuman materiallari

Buxoro – 2024

3. Ульяновский А.В., Преображенская К.В. Бренд вуза в контексте брендов веры, доверия, ценностей // Вестн. Ленингр. гос. ун-та им. А.С.Пушкина. – 2014. – Т. 2. Философия. – № 3. С. 36-41.

PEDAGOGNING KASBIY PROFESSIONALLIGI VA UNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI

B.R.Adizov,

p.f.d., professor, Buxoro davlat universiteti huzuridagi pedagog kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish mintaqaviy markazi direktori

Dunyo miqyosida ijtimoiy integratsiya, globallashtirish va axborotlashtirish tendensiyalarining kuchayib borishi barcha turdagi ta'lim muassasalari jumladan, oliy ta'limda faoliyat olib borayotgan pedagoglarning kasbiy professionalligini oshirish masalalariga bugungi zamonaviy talablar asosida yanada jiddiyroq e'tibor qaratishni taqozo etmoqda. 2030-yilgacha belgilangan xalqaro ta'lim konsepsiyasida "Butun hayot davomida sifatli ta'lim olishga imkoniyat yaratish" dolzarb vazifa sifatida belgilandi.

Pedagogning kasbiy professionalizmi uning qobiliyati mezonlari hamda kasbiy fazilatlari (chuqur bilimga egaligi va pedagogik faoliyatida unga asoslanganligi)ga bog'liq, ya'ni ta'lim jarayonini rivojlantirish, o'zgaruvchan sharoitlarda ta'lim muassasasiga moslashuvi, innovatsion faoliyat, nihoyat ta'lim jarayonining samarali kechishiga jiddiy ta'sir etuvchi omillardan biridir. Talabalar qobiliyatlarining qay darajada namoyon bo'lishi va imkoniyatlarining qanday ochilishiga talabalar va o'qituvchi-pedagog o'rtasidagi o'zaro hamkorlik shakllari, umuman olganda pedagogning kasbiy professionalizmiga bog'liq.

Har qanday faoliyatda professionalizm (professional – biror kasb bilan doimiy shug'ullanadigan odam, professionalizm – o'z kasbini mohirlik bilan bajarish) – standart kasbiy muammolarni yechishni bilishdir.

Pedagogning shaxsining pedagogik qobiliyati va kasbiy jihatdan shakllanishi muammolari bo'yicha o'tkazilgan pedagogik-psixologik tadqiqotlarda "professionalizm" tushunchasi "shaxsning kasb mahorati" sifatida o'rganiladi. Uning tarkibiga pedagogik faoliyatni amalga oshirish jarayonida shakllangan muhim kasbiy sifatlar hamda shaxsiy kasbiy salohiyatni tashkil etgan pedagogik qobiliyat va mahorat, intellektual, motivatsion, kommunikativlik, kreativlik-ijodiy, perseptiv hamda shaxs dinamizmi ya'ni emotsional-irodaviy (irodaviy ta'sir o'tkazish va mantiqiy ishonтира olish) qobiliyatlar kompleksi kiradi.

Pedagogning professionallik darajasi bir necha omillar bilan bevosita bog'liq.

Birinchidan, pedagogik faoliyati jarayonida individual xususiyatlarning mavjudligi, ularni tuzatish va takomillashtirish, ikkinchidan, pedagogning ijtimoiy-madaniy muhitga singishi, ta'lim-tarbiya jarayonida ijtimoiy-madaniy me'yorlari va kasbiy mahoratini namoyon etishi.

Pedagogning pedagogik professionalizmi, binobarin, pedagog faoliyatining samaradorligi, ma'lum ko'rsatkichlarga, masalan, pedagogning nimaga va qanday qilib o'rgatishini qanchalik tushunishi, ham bilishi, uning bilim darajasi va pedagogik salohiyati, zamonaviy o'qitish texnologiyasini qay darajada o'zlashtirib olgani, kasbiy pedagogik mahorati, ta'lim berish va tarbiyalash hamda shaxsni rivojlantirish bilan bog'liq masalalarni qanchalik hal eta olish pedagogik qobiliyati bilan belgilanadi.

Pedagogning kasbiy pedagogik professionalizmi - pedagogik mahorati va o'z kasbiy faoliyatini yuqori saviyada tashkil qila olishni ta'minlovchi, o'qituvchi-pedagog shaxs xususiyatlarini yig'indisidir. Shunday muhim xususiyatlarga o'qituvchi faoliyatining insonparvarlikka yo'naltirilganligi, uning kasbiy bilimlari, pedagogik qobiliyatlari va pedagogik texnikasi (o'z-o'zini boshqara olish ko'nikmalari va tinglovchilar bilan o'zaro hamkorlik qila olish malakasi) kiradi. Bu pedagogik mahorat tizimidagi o'zini tashqi ta'sirlarsiz rivojlantira olish xususiyatiga ega to'rtta o'zaro bogliq jihatlardir. Shundan kelib chiqib ta'kidlash mumkinki, pedagog professionalizmi-bu shaxs va faoliyat sub'yektining murakkab, ko'p qirrali integral

xususiyatlari majmuasi bo'lib, uning tuzilmasi quyidagilardan iborat: a)pedagog professionalizmini tashkil etuvchi yaxlit komponentlar; b)pedagog faoliyati va shaxsiga qo'yilgan me'yoriy talablar bilan belgilangan umumiy yoki tipik xususiyatlar (me'yoriy professionalizm). v)pedagog sub'yekt sifatida pedagogik faoliyat va muloqotda namoyon bo'luvchi individual-psixologik va tipologik xususiyatlari pedagogik professionalizmning asosiy tarkibiy qismlari sifatida "kasbiy mahorat", "pedagogik faoliyat va muloqotning individual uslubi", "pedagogik ijodkorlik", "shaxsiy kasbiy salohiyat"ni belgilash mumkin.

Pedagogning kasbiy professionaligini rivojlantirishda o'z ustida ishlash va o'zini-o'zi rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. O'zini-o'zi rivojlantirish vazifalari o'zini-o'zi tahlil qilish va o'zini-o'zi baholash orqali aniqlanadi. Demak, o'zini-o'zi rivojlantirish-insonning o'zini shaxs sifatida to'la namoyon etishda yo'naltirilgan ongli faoliyat. O'zini o'zi rivojlantirish faoliyatning maqsadlarini aniq anglashi va uning mavjudligini, ideallar va shaxsiy yo'nalganlikni nazarda tutadi.

Aynan insoniyatning go'zal fazilatlarini o'zida shakllantirish har bir pedagogning kasbiy professionaligining poydevorini tashkil etadi. Ushbu poydevorga pedagogning kasbiy professionaligi o'zi ustida ishlash orqali o'sib borishi mumkin.

O'z ustida ishlash bu mutaxassis tomonidan o'zini ijtimoiy hamda kasbiy jihatdan rivojlantirish, kamolotga erishish yo'lida maqsadli, izchil, tizimli harakatlarning tashkil etishi tushuniladi. Pedagogning o'z ustida ishlashi quyidagilarda ko'rinadi: kasbiy BKMni takomillashtirib borish; faoliyatga tanqidiy va ijodiy endoshish; kasbiy va ijodiy hamkorlikka erishish; ishchanlik qobiliyatini rivojlantirish; salbiy odatlarni bartaraf etib borish; ijobiy sifatlarni o'zlashtirish va hokazo.

Pedagogning o'z ustida ishlash bosqichi uzviy, tizimli shaklda olib boriladi, jumladan, birinchi bosqichda o'z faoliyatini tahlil qilish asosida yutuq va kamchiliklarini aniqlaydi, ikkinchi bosqichda esa, yutuqlarini boyitish va kamchiliklarni bartaraf etish yuzasidan aniq qaror qabul qiladi, uchinchi bosqichda qabul qilingan qaror bo'yicha amaliy harakatlarni samarali tashkil etish yo'llarini izlaydi, to'rtinchi bosqichda xato va kamchiliklarni takrorlamaslikka intiladi va so'nggi beshinchi bosqichda qabul qilingan qarorning izchil bajarilishini doimiy nazorat qilib boradi.

Pedagogning quyidagi amaliy harakatlari mutaxassis sifatida uning o'z ustida ishlashini ifodalab beradi: aniq maqsad, intilish asosida pedagogik jarayonni takomillashtirish; pedagogik jarayon samaradorligini, o'zining ishchanlik faolligini oshirish; izchil ravishda yangilanib borayotgan pedagogik bilimlarni o'zlashtirish; ilg'or texnologiya, metod hamda vositalardan xabardor bo'lish; faoliyatiga fan-texnikaning so'nggi yangiliklarini samarali tatbiq etish; kasbiy ko'nikma va malakalarini takomillashtirish; salbiy pedagogik nizolarning oldini olish, bartaraf etish choralari izlash va hokazo.

Pedagogning kasbiy-pedagogik professionalikka ega bo'lishida o'zini o'zi tahlil qila olishi ham muhim bo'lib, bu pedagog tomonidan kasbiy faoliyatda tashkil etiladigan o'z amaliy harakatlari mohiyatining o'rganilishi sanaladi. Pedagogning kasbiy-pedagogik professionallik sifatlariga ega bo'lishida ularning o'z-o'zini baholash malakalariga egaligi ham zarur va buning natijasida u o'zini o'zi tahlil qiladi hamda kasbiy professionaligini xolisona baholash imkoniyatiga ega bo'ladi. Mohiyatiga ko'ra o'zini o'zi baholash sub'yekt uchun shaxsiy imkoniyatlarini hisob-kitob qilish, o'ziga ob'yektiv baho berish, o'zidan qoniqishni ta'minlaydi. Har qanday mutaxassisda bo'lgani kabi pedagogning ham o'zini o'zi samarali baholay olishiga bir qator omillar ta'sir ko'rsatadi, jumladan: o'zini tushunish (o'zi haqida aniq ma'lumotlarga ega bo'lish); shaxs sifatida o'z qadr-qimmatini anglash (o'zi to'g'risidagi ijobiy ma'lumotlarni to'plash); o'zini-o'zi nazorat qilish (o'zi to'g'risidagi shaxsiy fikrning atrofdagilar tomonidan unga berilayotgan bahoga mos kelishi) va b.

O'z-o'zini baholash darajasi shaxsning o'z-o'zidan qoniqishi yoki qoniqmasligini belgilab beradi. Bunda o'z-o'zini baholash ko'rsatkichlari shaxs imkoniyatlariga mos kelishi lozim. O'z-o'zini rivojlantirish pedagogning o'zida kasbiy tajriba, malaka va mahoratni takomillashtirish yo'lida aniq maqsad va puxta o'ylangan vazifalar asosida mustaqil ravishda amaliy harakatlarni tashkil etishi orqali amalga oshiriladi. Ko'plab tadqiqotchilar o'z-o'zini rivojlantirishning eng

samarali usullaridan biri sifatida maxsus dasturlarni ishlab chiqish va tatbiq etishda deb biladi, bu dasturlar pedagogning individual rivojlanishiga yo'naltirilgan bo'lishi samarali natijalarni namoyon qiladi. Pedagogning kasbiy-pedagogik professionalligini rivojlantirish maqsadiga yo'naltirilgan bu kabi individual rivojlanish dasturlari pedagogning o'zida ma'lum sifat, BKM, kasbiy profesionalizmni takomillashtirish va rivojlantirish ehtiyojlari asosida ishlab chiqilgan bo'lishi lozim. Ushbu dasturda kasbiy faoliyatni tashkil etish uchun zarur bo'lgan kasbiy profesionalizmni shakllantirish va rivojlantirish muddatlari belgilanishi maqsadga muvofiq. Har qanday pedagog o'zi uchun shaxsiy amaliy xarakterga ega bo'lgan individual rivojlanish dasturlarini ishlab chiqa olishi, u asosida pedagogik faoliyatni yo'lga qo'yishi zarur. Uning individual rivojlanish dasturi individual ravishda o'zida kasbiy-pedagogik profesionalizmni takomillashtirish va rivojlantirish ehtiyojlariga tayangan holda ishlab chiqilsagina yuqori samaradorlikka erishiladi.

Adabiyotlar

- 1.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabr "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5847-sonli Фармони.
- 2.Ejak Ye.V. Psixologicheskoe obespechenie professionalnogo razvitiya pedagoga v usloviyax riskov sovremennogo obrazovaniya. diss... dok.psixol. nauk. – Rostov-na-Donu.: 2017. - 315 s.
- 3.Muslimov N.A va boshqalar. Pedagogik kompetentlik va kreativ asoslari. O'quv-metodik qo'llanma. – T.: "Sano-standart", 2015. – 120 b.
- 4.<http://bimm.uz> – Oliy ta'lim tizimi pedagog va rahbar kadrlarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirishni tashkil etish bosh ilmiy-metodik markazi

OLIJ TA'LIM TIZIMIDA YANGI TA'LIM TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH

Sh.Sh.Olimov,

BuxDU pedagogika kafedrasi mudiri, p.f.d., professor

Uzluksiz ta'lim tizimida yangi pedagogik texnologiyalarning rivojlanib borishi, ta'limning yangicha metodlaridan keng foydalanish, moddiy-texnik bazani modernizatsiya qilish, axborot-kommunikatsiya texnologiyalar imkoniyatlaridan ta'lim jarayonida samarali foydalanish, masofadan ta'lim olish platformalarini joriy etish, ta'lim muassasalarining mintaqaviy va xalqaro miqyosda integratsiyalashuvi, ta'lim sohasidagi xalqaro hamkorlikning rivojlantirilishi hamda ta'lim sifatini boshqarishga xalqaro standartlar talablarini joriy etish tizimni rivojlantirishning istiqbolli yo'nalishlari hisoblanadi.

Hozirgi kunda jahonda ta'lim tizimida XI asr ko'nikmalaridan "4 K" modelini qo'llash amaliyotini ta'lim jarayoniga olib kirish, uning nazariy asoslari va uslubiy vositalarini ishlab chiqish zarurati paydo bo'ldi. Bu shuni ko'rsatadiki, talabada kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish, kreativ fikrlash, kritik (tanqidiy) fikrlash, kooperativ (hamkorlik) ko'nikmalarni rivojlantirish uchun qulay sharoitlar yaratish dolzarb ehtiyojga aylandi.

Zamonaviy ta'limda "longlife learning" ya'ni hayot davomida o'qish yo'nalishining maydonga kelishi har bir mutaxassisning kelajakdagi kasbiy faoliyatida muvaffaqiyat qozonish imkoniyatini yaratishi ma'lum. Ta'lim jarayonida zarur bilim va ko'nikmalar, uzluksiz kasbiy rivojlanish, faoliyatning muhim turlariga nisbatan tajribalar to'plami shakllanadi. Bunday ta'lim ma'lum qobiliyatlarning rivojlanish darajasini belgilaydi va hatto mutaxassisning individualligi yoki shaxsiy xususiyatlarini to'g'rilaydi va shakllantiradi.

Oliy ta'lim muassasasida pedagogika yo'nalishidagi fanlar bo'lajak o'qituvchilarda zamonaviy ta'lim muammolari va ularni hal qilish variantlarini loyihalash nuqtai nazarini kengaytiradi, ularda yangi ta'lim texnologiyalari tushunchasi, Oliy ta'lim muassasasida yangi ta'lim texnologiyalarini qo'llash, xorijiy davlatlarning ilg'or pedagogik tajribalari haqidagi bilimlarni egallashga xizmat qiladi.

О.Х. Хамидов. ЗАМОНАВИЙ АХБОРОТЛАШГАН ЖАМИЯТДА ОЛИЙ ТАЪЛИМНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ	3
--	----------

1-ШЎБА: СИФАТЛИ ТАЪЛИМ ЙЎЛИДА РАҚОБАТБАРДОШ МУТАХАССИСЛАР ТАЙЁРЛАШНИНГ ИННОВАЦИОН ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ	5
---	----------

A.C.Гаязов, А.А.Гаязов, ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МЕТОДА «ПИТЧИНГ» В УПРАВЛЕНИИ РАЗВИТИЕМ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ НАУКИ В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ	5
B.R.Adizov, PEDAGOGNING KASBIY PROFESSIONALLIGI VA UNI RIVOJLANTIRISH YO‘LLARI.....	9
Sh.Sh.Olimov, OLIY TA’LIM TIZIMIDA YANGI TA’LIM TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH	11
Сафаралиев Б. С., Мазурова И. К. К РАССМОТРЕНИЮ ОСОБЕННОСТЕЙ СОВРЕМЕННОЙ МОЛОДЕЖИ: ПОНЯТИЕ, СУЩНОСТЬ И КРИТЕРИИ ПРАВСТВЕННОЙ КУЛЬТУРЫ.....	15
Рыбакова Е.В., Рыбаков Д.Г. УСЛОВИЯ ВЗРЫВНОЙ САМОАКТУАЛИЗАЦИИ ОБУЧАЮЩИХСЯ ВЫСШЕГО ЗВЕНА ОБРАЗОВАНИЯ	20
Olimov Shirinboy Sharofovich, Sadullayev Ibrat Shuxratovich. ORGANIZING INDEPENDENT EDUCATION FOR STUDENTS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS	24
Мусаева Номира Низомовна. ОСОБЕННОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ МОДУЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ ДЛЯ ПОДГОТОВКИ КВАЛИФИЦИРОВАННЫХ СПЕЦИАЛИСТОВ	28
Рыбакова Е.В., Султанова Р.М., Гаязова Г.А. ДИАЛЕКТИКА СОЦИАЛЬНОГО ОТРАЖЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ЕВГЕНИКИ В СИСТЕМЕ АНАЛИТИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ-ДЕФЕКТОЛОГОВ.....	30
Samiyeva Shaxnoz Xikmatovna. AKMEOLOGIK YONDASHUV ASOSIDA O’QITUVCHINING INNOVATSION FAOLIYATINI MODELLASHTIRISH	34
Nasirova Shaira Narmuradovna, Khalikov Muhriddin Mardikulovich, Isakov Abror Fakhriddinovich. CHARACTERISTICS OF TECHNOLOGICAL ORGANIZATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS.....	36
Ergashov Mansur Yarashovich. THE ROLE OF DISTANCE EDUCATION IN MODERN EDUCATION SYSTEM.....	38
Muslima Bozorova, TALABALARDA ETNOPEdagogik KOMPETENSIYALARNI RIVOJLANTIRISH	40
Boltaeva Zulfiya Zarifovna, APPLICATION OF ELEMENTS OF RESEARCH ACTIVITY IN CLASSES WITH UNIVERSITY STUDENTS.....	43
Sadullayev Ibrat Shuxratovich. STRATEGIES FOR IMPROVING THE QUALITY OF EDUCATION IN THE FORM OF CORRESPONDENCE EDUCATION.....	45
N.E.Azimova, TA’LIMNI TASHKIL ETISH SHAKLLARI VA ULARNING DIDAKTIKADA RIVOJLANISHI	48
Qurbonova O‘lmasoy Usmonovna, SIFATLI TA’LIM YO‘LIDA RAQOBATBARDOSH MUTAXASSIS KADRLARNI TAYYORLASHNING INNOVATSION YO‘LLARI.....	50
M.A.Jumayeva, BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARNI INNOVATSION FAOLIYATNI TASHKIL ETISHGA TAYYORLASH	53
Gasanova Rushana, OLIY TA’LIM TIZIMIDAGI O‘QITUVCHILARNING O‘QUVCHILARNI TADBIRKORLIKKA YO‘NALTIRIB O‘QITISHDA KASBIY -PEDAGOGIK MAHORATI. 56	56
Sharapov Shukhrat Shokirovich. THE RIGHT TO EDUCATION AS A MEANS OF DEVELOPING A LIFELONG EDUCATION SYSTEM: INTERNATIONAL EXPERIENCE 58	58
Shaydullayeva Kamola Shapulatovna. BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARDA PEDAGOGIK TAFAKKURNI SHAKLLANTIRISH IMKONIYATLARI.....	60